

Uitvoeringsagenda Wonen en Werken 2024-2027

Voortgangsrapportage 2025

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Leeswijzer	1
2	Opgaven en ontwikkelingen	2
2.1	Onze opgaven	2
2.2	Huidige stand van zaken	3
2.3	Majeure ontwikkelingen	6
3	Rode draad in onze aanpak	9
3.1	Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken	9
3.2	Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen	10
3.3	Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties.	10
4	Uitvoering Wonen en Werken in beeld	13
4.1	Actielijn 1: Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken	14
4.2	Actielijn 2: Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen	17
4.3	Actielijn 3: Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties.	21
5	Financiën	26
6	Aanpassingen uitvoeringsagenda	27
6.1	Consequenties voor Burap/begroting	30
	Bijlage 1: Overzicht monitoring	31
	Bijlage 2: Aanbevelingen Zuidelijke Rekenkamer rapport	31

1 Inleiding

De Uitvoeringsagenda Wonen en Werken is het activiteitenplan dat voortvloeit uit [het Beleidskader Wonen en Werken](#). Het beleidskader bevat een uitwerking van de ambities uit de [Omgevingsvisie](#), gericht op een sterk stedelijk netwerk gezien vanuit het beleid voor wonen en werken. Het beleidskader verbindt de Omgevingsvisie met de [Uitvoeringsagenda Wonen en Werken](#).

In de uitvoeringsagenda staan de concrete werkzaamheden en activiteiten die we in de jaren 2023 – 2027 uitvoeren of opstarten. Belangrijke doelen zijn het toevoegen van meer woningen en zorgen voor meer passende werklocaties voor de economie en samenleving van de toekomst.

We pakken onze woon- en werkopgaven in Noord-Brabant aan en integreren ze ook met andere belangrijke beleidsvelden. Dit betekent dat we bij elke stap rekening houden met de samenhang tussen wonen, werken en andere maatschappelijke opgaven. Daarnaast hechten we veel waarde aan samenwerking. De provincie werkt nauw samen met het Rijk, waterschappen, gemeenten en andere partners om onze doelen te bereiken. Deze samenwerking is essentieel gelet op de complexiteit van de opgaven en om ervoor te zorgen dat we gezamenlijk de beste resultaten behalen.

Voorliggend document biedt inzicht in de stand van zaken met betrekking tot het realiseren van de resultaten en acties uit de uitvoeringsagenda. Het vormt daarmee een belangrijk instrument om de voortgang van het beleid te monitoren en waar nodig bij te sturen.

De voortgangsrapportage is bedoeld voor Gedeputeerde Staten, zodat zij een integraal beeld krijgen van de voortgang. Daarnaast heeft de rapportage een informerende functie richting Provinciale Staten. Het biedt een verdieping op de 'producten' met betrekking tot sturing en verantwoording, zoals de BURAP en de begroting. Dit maakt het mogelijk om ontwikkelingen beter te duiden en de impact van beleidskeuzes scherper in beeld te brengen.

1.1 Leeswijzer

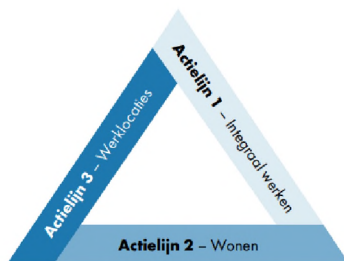
In hoofdstuk twee van deze voortgangsrapportage zijn de opgaven benoemd waaraan wordt gewerkt. Ook een korte schets van de huidige stand van zaken en enkele belangrijke trends en ontwikkelingen komen aan bod. In het derde hoofdstuk wordt ingegaan op de hoofdlijnen van onze aanpak. Hoofdstuk 4 zoomt in op de uitvoering. Hier worden de resultaten uit de uitvoeringsagenda met de bijbehorende activiteiten uiteengezet. In hoofdstuk vijf worden de financiën besproken. De aanpassingen voor de uitvoeringsagenda worden in het afsluitende hoofdstuk aangedragen. De bijlage bevat een lijst van monitoring en relevante links omtrent de Uitvoeringsagenda Wonen en Werken.

2 Opgaven en ontwikkelingen

In dit hoofdstuk staat de achtergrond van de uitvoeringsagenda beschreven. Dit doen we vanuit de vastgestelde opgaven uit het Beleidskader Wonen en Werken, waaraan we werken. We schetsen een beeld van de huidige stand van zaken van enkele belangrijke indicatoren. Daarnaast geven we aan wat de belangrijkste ontwikkelingen zijn, die invloed hebben op de uitvoering van het beleid.

2.1 Onze opgaven

Het Beleidskader Wonen en Werken richt zich op het realiseren van een toekomstbestendige verstedelijking in Brabant. Om deze ambitie waar te maken, zijn drie actielijnen geformuleerd die gezamenlijk richting geven aan dit doel:

Actielijn 1: Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken

Actielijn 2: Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen

Actielijn 3: Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties.

De in oktober 2024 vastgestelde [Uitvoeringsagenda Wonen en Werken 2024-2027](#) richt zich op het realiseren van concrete resultaten op het gebied van wonen en werken in Brabant. Er wordt ingezet op de uitvoering en het behalen van tastbare resultaten om bij te dragen aan de leefbaarheid en welvaart van de provincie.

Een belangrijk aspect van deze uitvoeringsagenda is het hanteren van een integrale aanpak voor wonen en werken, waarbij deze thema's worden verbonden met andere maatschappelijke opgaven zoals klimaat, mobiliteit, gezondheid en energie. Er wordt gewerkt aan toekomstbestendige stedelijke netwerken, sterke steden, vitale dorpen en duurzame bedrijventerreinen. Samenwerking met het Rijk, waterschappen, gemeenten en andere partners is essentieel om deze complexe uitdagingen effectief aan te pakken en gezamenlijke doelen te realiseren.

2.2 Huidige stand van zaken

Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken

In 12 gemeenten zijn plannen van aanpak opgesteld om stedelijke gebiedsontwikkelingen te realiseren. Onze partners in de 12 stedelijke gebiedsontwikkelingen worden bevraagd naar de samenwerking en provinciale rol waarna eventuele aanpassingen in onze gezamenlijke plannen van aanpak worden doorgevoerd. Op basis van een intentieovereenkomst, samenwerkingsagenda of samenwerkingsovereenkomst wordt er met gemeenten aan plannen en/of projecten gewerkt (zie [infographic Stedelijke Gebiedsontwikkeling](#)).

Figuur 1: Stedelijke gebiedsontwikkeling in 12 steden (Bron: provincie Noord-Brabant).

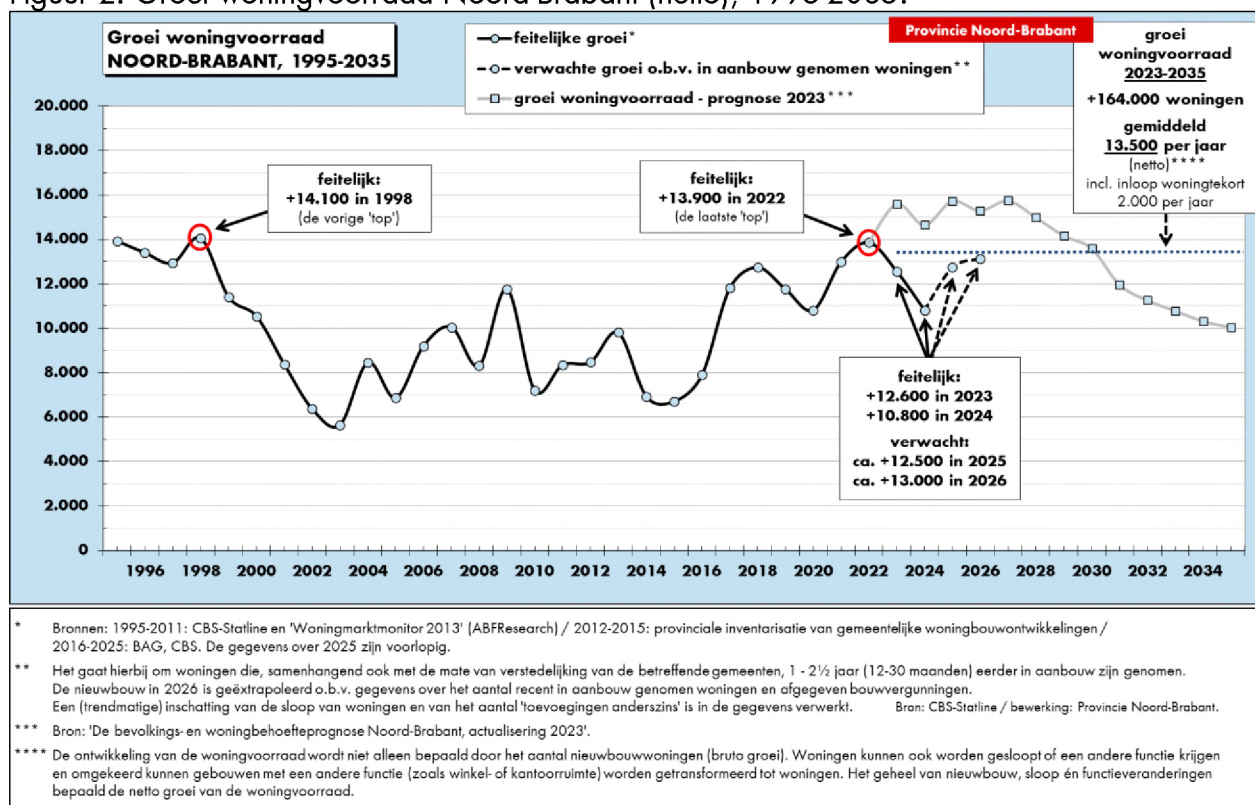
Gedeputeerde Staten hebben het Uitvoeringsperspectief Verstedelijking vastgesteld. Het Uitvoeringsperspectief heeft als doel om integraal en gestructureerd af te wegen welke (financiële) rol de provincie wil en kan spelen in de uitvoering van verstedelijkingsprojecten (stedelijke gebiedsontwikkelingen, werklocatie- en campusontwikkelingen en woningbouw) en welke instrumenten de provincie hierbij wil inzetten. Voor nieuwe ontwikkelingen, maar ook ontwikkelingen waar de provincie al een rol speelt biedt dit Uitvoeringsperspectief houvast voor onderbouwde keuzes om een provinciale (vervolg)rol te bepalen. De werking van dit Uitvoeringsperspectief wordt gevolgd en geëvalueerd en biedt hiermee tevens een bouwsteen voor de kwalitatieve evaluatie naar de doorontwikkeling van het integraal en gebiedsgericht samenwerken in stedelijke transformatiegebieden.

Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen

De laatste jaren lag de woningbouw in Brabant op een relatief hoog niveau. Zo lag de netto toename van de voorraad in 2021 en 2022 – met groeicijfers van 13.000, respectievelijk 13.900 woningen – op het hoogste niveau in 25 jaar. In 2023 lag de groei (+12.600) weer wat lager een lijn die zich in 2024 heeft doorgezet. In totaal werden er in 2024 13.300 woningen (bruto) aan de voorraad toegevoegd; door nieuwbouw kwamen er 10.550 woningen bij en 2.750 door 'overige toevoegingen', zoals het herbestemmen van leegstaande kantoren, winkels en ander vastgoed. Er wordt ook woonruimte onttrokken aan de voorraad, vooral door sloop. Vorig jaar lag het aantal onttrekkingen op 2.650 woningen. Alles bij elkaar is de totale (netto) groei in 2024 uitgekomen op 10.800 woningen.

Samenhangend met de ontwikkeling van het aantal (recent) in aanbouw genomen woningen en afgegeven bouwvergunningen, lijkt de groei in 2025 en 2026 juist weer wat aan te trekken en uit te komen zo tussen de 12.000 en 13.000 woningen (netto), net boven de gemiddelde scores over de afgelopen 5 jaren (+12.200).

Figuur 2: Groei woningvoorraad Noord-Brabant (netto), 1995-2035.

De groei van de woningvoorraad ligt in Brabant duidelijk boven het landelijk gemiddelde. Zo lag de groei in de periode 2012 t/m het 2e kwartaal van 2025 in onze provincie op 14,9% tegen 12,5% voor Nederland als geheel. Alleen in Flevoland (19%) en Utrecht (15,1%) lag de voorraadgroei hoger dan in Brabant. Ook in Gelderland en Noord-Holland lagen de groeicijfers boven het landelijke gemiddelde.

In Brabant zijn er (anno 2025) plannen voor de bouw van in totaal ruim 260.000 woningen, waarmee de plancapaciteit op het hoogste niveau ligt sinds de start van onze metingen in 2008. Zo'n 45% van het planaanbod (118.500 woningen) is voorzien voor de kortere termijn (2025 t/m 2029). En een groot deel hiervan, bijna 65.000 woningen, kan gerekend worden tot het harde planaanbod, de onherroepelijke of vastgestelde plannen.

Kwantitatief gezien zijn er voor de korte termijn – Brabant-breed gemeten – (ruim) voldoende plannen voor de benodigde woningbouwproductie.

Zoals vastgelegd in de Regionale Woondeals dient het woningbouwprogramma te bestaan uit 30% sociale huur (< €900,-) en in totaal voor twee derde uit woningen in het betaalbare segment, middeldure huur (< €1.185,-) of betaalbare koop (< €405.000,-).

Brabant-breed – zo laten onze inventarisaties zien – voorziet ca. 70% van het planaanbod voor de eerstkomende vijfjaarsperiode (2025 t/m 2029) in de bouw van betaalbare woningen. Van alle geplande woningen is 31% een sociale huurwoning, valt 15% onder de middenhuur en 24% onder de 'betaalbare koop'. Regionaal en gemeentelijk zijn er duidelijke verschillen binnen Brabant.

Van het totale planaanbod voor woningbouw in Brabant heeft twee derde (66%) betrekking op een binnenstedelijke locatie. Voor de korte termijn (2025 t/m 2029) is maar liefst 70% van het geplande aantal woningen voorzien op een inbreidingslocatie. In de periode 2010 t/m 2024 is van de feitelijke nieuwbouw 71% op een inbreidingslocatie gerealiseerd.

Vooraf in de grote steden is de laatste jaren veel woonruimte (79%) gerealiseerd op binnenstedelijke locaties en is ook de komende vijf jaren een groot deel (85%) van de woningbouw voorzien op inbreidingslocaties. In de middelgrote steden ligt het inbreidingspercentage in het planaanbod voor de jaren 2024 t/m 2028 op het Brabantse gemiddelde (66%). In de (suburbane) gemeenten rond de grote en middelgrote steden en met name in de landelijke gemeenten is in de eerstkomende jaren – met percentages van 63%, respectievelijk 55% – minder woningbouw gepland op binnenstedelijke locaties.

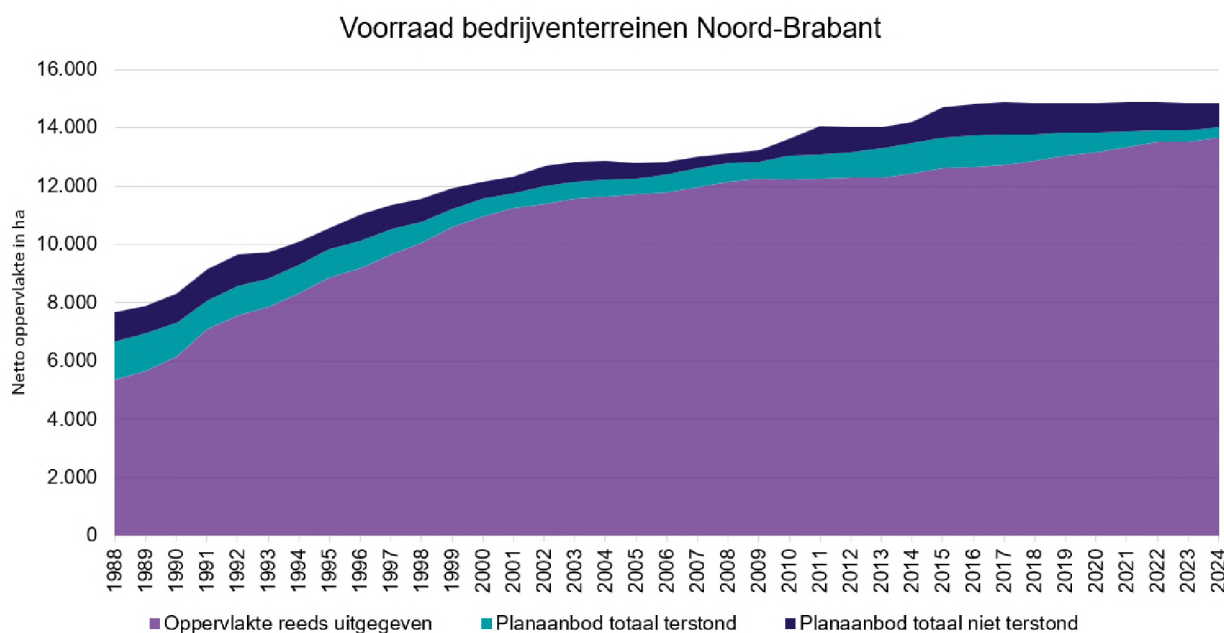
Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties.

We zetten ons in voor duurzame en toekomstbestendige werklocaties in Brabant, die bijdragen aan een toekomstbestendige economie voor Brabant.

Voor de ontwikkeling van werklocaties wordt gekeken naar de oppervlakte van harde en geprogrammeerde plancapaciteit voor nieuwe werklocaties in verhouding tot de uitbreidings- en vervangingsvraag in het laagscenario tot en met 2040, inclusief de effecten van regionale en/of provinciale beleidskeuzes. De streefwaarde hiervoor is vastgesteld op 100%. Per 1 januari 2024 bedraagt de gerealiseerde capaciteit 76% van de verwachte uitbreidingsvraag tot en met 2040. Momenteel zijn we bezig met het verzamelen van de aanbodgegevens per 1 januari 2025. Provinciale Staten wordt hierover in oktober 2025 geïnformeerd met de Statenmededeling Monitoring Brabantse bedrijventerreinen 2025. Daarnaast wordt gewerkt aan het vaststellen van regionale afspraken in drie regio's om verdere afstemming en ontwikkeling te bevorderen.

De netto uitgegeven oppervlakte aan bedrijventerreinen is licht gestegen tot ruim 13.675 ha per 1 januari 2024. In 2024 is nog circa 1.175 ha uit te geven, waarvan bijna 340 ha per direct.

Figuur 3: Voorraad bedrijventerreinen Noord-Brabant 1988-2024, peildatum 1 januari (bron: IBIS)

De voortgang op projecten van de Grote Oogst aanpak is nu twee keer uitgevraagd. De indeling van projecten en de vragenlijst is herzien. De nieuwe uitvraag staat gepland voor juni 2025.

2.3 Majeure ontwikkelingen

Gerelateerd aan de opgaven uit de Uitvoeringsagenda Wonen en Werken zijn de volgende majeure ontwikkelingen voorzien die significante impact zullen hebben op de uitvoeringspraktijk van deze bestuursperiode.

Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken

Stedelijke Gebiedsontwikkeling

Het gebrek aan kennis en expertise, capaciteit en financiële middelen zijn bij gemeenten belangrijke knelpunten. Door in de stedelijke gebiedsontwikkelingen te stappen kan de provincie net het verschil maken deze ambities en doelen mogelijk te maken. Door middel van provinciale investeringen verleiden we andere overheden (Rijk en Waterschappen) en marktpartijen om ook in te stappen in stedelijke gebiedsontwikkelingen.

Het stikstof- en energievraagstuk kunnen zorgen voor vertragingen of zelfs onhaalbare plannen, Oplossingen liggen veelal buiten de scope van de stedelijke gebiedsontwikkelingen.

Vervallen TAM IMRO

Met ingang van 1 januari 2026 komt de mogelijkheid om ruimtelijke plannen te publiceren via TAM IMRO te vervallen. Dit maakt het voor gemeenten nog belangrijker om zo snel mogelijk te komen tot een integraal omgevingsplan op basis van de STOP-TPOD systematiek.

Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen

Wetsvoorstel Versterking regie op de volkshuisvesting

Indien de wet (ongewijzigd) wordt ingevoerd, verankert het dat overheden kunnen sturen op hoeveel er waar en voor wie wordt gebouwd. De wet heeft als voornaamste doel, dat er voldoende betaalbare woningen worden gepland en gerealiseerd. Daarnaast beoogt de wet bij te dragen aan kortere procedures voor woningbouw en te zorgen voor een eerlijke verdeling van de (schaarse) woningen, zodat iedereen een passende woning kan krijgen.

Onderzoek Zuidelijke Rekenkamer: 'Woningopgave Noord-Brabant'

Op hoofdlijnen wordt geconcludeerd dat de basis van het 'woonbeleid' in Brabant op orde is. Aandacht wordt gevraagd voor het zoveel mogelijk stroomlijnen van de diverse woningbouwafspraken en -ambities. Daarnaast wordt de aanbeveling gedaan om de provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose, die in 2026 wordt geactualiseerd, op onderdelen (met name wat betreft de buitenlandse migratieaannames en -ramingen) nader toe te lichten. De voortgang van de woningbouwrealisatie kan beter inzichtelijk worden gemaakt en er wordt nadrukkelijk gewezen op het belang van meer provinciale regie in het kader van de aankomende Wet Versterking regie op de volkshuisvesting. Ook de coördinerende en ondersteunende rol dient voortgezet en meer sturend te worden ingericht om de belemmeringen van de woningbouw aan te kunnen pakken. Een meer pro-actieve en richtinggevende opstelling richting gemeenten wordt geadviseerd. Besluitvorming in de Provinciale Staten volgt na de zomer van 2025.

Op de Provinciale Staten [Themadag van 29 augustus](#) is het Statenvoorstel 24/25 Rapport Zuidelijke Rekenkamer Woningbouwopgave Noord-Brabant besproken. In bijlage 2 is een tabel opgenomen met de voortgang van de opvolging van alle aanbevelingen uit het Zuidelijke Rekenkamer rapport.

Landelijke rapportage kritische succesfactoren woningbouw

De 12 provincies hebben in IPO-verband besloten tot het opstellen van een gezamenlijke rapportage over de kritische succesfactoren rondom woningbouw. De eerste inzichten geven een beeld van een opgave die onder stevige druk staat door (vele) externe factoren, zoals stikstof, beperkte ambtelijke capaciteit en netcongestie.

Brabant Bouwt en beschikbare middelen vanuit Rijk voor versnelling woningbouw

Het kabinet heeft in totaal € 5 miljard gereserveerd voor woningbouw. Ook investeert het kabinet € 2,5 miljard voor het ontsluiten van (nieuwe) woningbouwlocaties en het aanleggen van infrastructuur voor mobiliteit. De inzet van de provincie is erop gericht, dat de Brabantse gemeenten hier maximaal gebruik van kunnen maken. Daarom hebben we naast de uitvoering van de bestaande Regionale Woondeals en de uitvoering van Novex Stedelijk Brabant samen met de vier stedelijke regio's het Brabants Voorstel '[Brabant Bouwt](#)' aangeboden aan het Rijk tijdens het BO-leefomgeving 2025. Dit voorstel bevat een integrale aanpak voor versnelling van woningbouw en mobiliteitsmaatregelen, met een bijbehorend financieringsverzoek aan het Rijk. Het Rijk beoogt om jaarlijks 100.000 woningen te realiseren en wordt betrokken bij de voorbereiding van het BO MIRT in het najaar van 2025. Nadere uitwerking vindt plaats in samenhang met de NOVEX-uitvoeringsagenda's, de uitvoeringsagenda's van de regionale woondeals en de ontwerp-Nota Ruimte.

Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties.

Herstructurering bedrijventerreinen

Bij de provincie bestaat het beeld dat op dit moment kansen voor herstructurering van bedrijventerreinen onbenut blijven. Bestuurders van gemeenten bevestigen dit beeld. Gebrek aan kennis en expertise, capaciteit en financiële middelen bij gemeenten worden als belangrijkste knelpunten genoemd. Ook vormt een trend als netcongestie een extra urgentie om bestaande terreinen te herstructureren. Inzet op binnenstedelijke gebiedsontwikkeling, waaronder de herstructurering van werklocaties, is een belangrijke beleidskeuze geweest in het Beleidskader Wonen & Werken. Gemeentebestuurders stellen het op prijs als de provincie de mogelijkheden verkent om zo te helpen om de slagkracht te vergroten. Gelet hierop is de provincie gestart met een verkenning naar rolbepaling en (ondersteunende) inzet bij de herstructurering van bedrijventerreinen. De verkenning moet uitmonden in een aantal scenario's voor provinciaal handelen. Afhankelijk van de keuze voor een scenario wordt gezien in hoeverre bestaande middelen toereikend zijn of dat er aanvullende middelen nodig zijn.

3 Rode draad in onze aanpak

3.1 Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken

Met de komst van de Omgevingswet is het wettelijk, formele vooroverleg komen te vervallen. Dat neemt niet weg dat wij graag al in een vroegtijdige fase met gemeenten in gesprek (willen) treden over mogelijke ontwikkelingen. Dit biedt bij uitstek de gelegenheid om gezamenlijk de mogelijkheden voor de ontwikkelingen verder te concretiseren. Door de afstemming aan de voorkant in te zetten om knelpunten in de formele fase zo veel mogelijk weg te nemen en daarmee snelheid in de procedure te houden.

Komend najaar wordt een commissie Stedelijke Gebiedsontwikkeling opgezet. De commissie heeft tot taak gevraagd en ongevraagd, integraal te adviseren over stedelijke gebiedsontwikkelingen en het functioneren van binnensteden en dorpskernen met betrekking tot vraagstukken als woon-, werk en leefklimaat uitgaande van zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik met meerwaarde.

Wij willen en gaan kennis en ervaring op het gebied van toekomstbestendige verstedelijking ontwikkelen en borgen binnen het programma Wonen, Werken & Leefomgeving (of de provinciale organisatie) met als doel het blijvend te kunnen gebruiken ten behoeve van de Brabantse verstedelijkingsopgaven. Dit doen we onder andere door middel van het [Kennis- en Netwerkprogramma Stedelijke Gebiedsontwikkeling](#). Hiermee bieden we een gevarieerd aanbod aan kennissessies in de vorm van webinars, lezingen, excursies en conferenties waarin we verschillende onderwerpen met betrekking tot stedelijke gebiedsontwikkelingen aan bod laten komen. Er wordt een kennisplatform opgezet waarmee we de opgedane kennis verzamelen en delen en waarmee gemeenten onderling hun kennis kunnen uitwisselen.

In stedelijke gebiedsontwikkelingen in de 12 grootste steden van Brabant geven we richting, creëren we beweging en maken we mogelijk. Hierover worden Provinciale Staten tweemaal per jaar geïnformeerd. Voor het zomerreces door middel van een [Statenmededeling Stand van zaken Stedelijke Gebiedsontwikkeling](#) en in het najaar via het Meerjarenprogramma van het Ontwikkelbedrijf.

We hanteren het dit jaar vastgestelde Uitvoeringsperspectief Verstedelijking om integraal en gestructureerd af te wegen welke (financiële) rol de provincie wil en kan spelen in de uitvoering van verstedelijkingsprojecten (stedelijke gebiedsontwikkelingen, werklocatie- en campusontwikkelingen en woningbouw) en welke instrumenten de provincie hierbij wil inzetten.

Via het bestuurlijk Netwerk Ruimte en Platteland wordt ingezet op het intergemeentelijk delen van kennis en ervaringen over de aanpak van majeure opgaven zoals woningbouw en de transitie van het landelijk gebied.

De samenwerkende partijen van Novex Stedelijk Brabant werken hard aan de uitvoering van de [uitvoeringsagenda voor NOVEX Stedelijk Brabant](#) (vastgesteld 17 oktober 2024). Tijdens BO Leefomgeving 2025 is het Brabants Voorstel 'Brabant bouwt' aangeboden hetgeen komende tijd verder uitgewerkt wordt richting BO MIRT 2025. Voor de middellange termijn opgaven hebben de samenwerkende partijen een Brabantbrede werkagenda opgesteld. Voor elke stedelijke regio wordt daarnaast gewerkt met uitvoeringsagenda's en afspraken op het schaalniveau binnen de stedelijke regio's.

Dit jaar worden daarnaast belangrijke stappen gezet met betrekking tot onder meer:

- De dorpenstrategie: afronding Toolbox
- Start proces met betrekking tot de integrale afweging van de meer grootschalige verstedelijkingslocaties voor wonen en werken binnen de stedelijke regio's voor de (middel)lange termijn.

3.2 Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen

De bestuurlijke afspraken Rijk-Provincie (2022) zijn vertaald in [Regionale Woondeals](#) (2023) samen met gemeenten en woningcorporaties. Waar en wanneer nodig herijken en verrijken we de woondeals gezamenlijk (heeft al plaatsgevonden in 2024). De meest recente actualisatie is eind 2025 voorzien. Belangrijk onderdeel van alle Regionale Woondeals zijn de kwalitatieve afspraken over het aandeel sociale huur (30%) en woningbouw in het betaalbare segment (twee derde van het totale woningbouwprogramma).

Iedere regio (in totaal vier) heeft een Regionale Woondeal met daarin o.a. afspraken over hoeveel en wat voor woningen er per gemeente worden gebouwd. Woningbouwplannen worden regionaal afgestemd zodat de individuele plannen gezamenlijk op gaan tellen tot de (afgesproken en vastgelegde) regionale woningbouwopgave. Om plannen die hieraan (nog) niet (volledig) voldoen te herprogrammeren is de provinciale '[Handreiking kwalitatief \(her\)programmeren](#)' opgesteld en beschikbaar gesteld aan gemeenten en andere (bouw)partijen. Aan het zoveel mogelijk in lijn brengen van de regionale woningbouwprogrammering, zonder vertraging van de woningbouw te organiseren, wordt de komende periode verder gewerkt. Zoals tijdens de Statendag van 23 mei 2025 toegezegd blijft GS zich maximaal inzetten om de bruto hoeveelheid woningen te doen toenemen.

De regionale woningbouwafspraken zijn kwalitatief geactualiseerd om onder andere de afspraken uit de Woontop (december 2024) en de betaalbaarheidsafspraken in lijn te brengen met de aanstaande Wet Versterking regio op de volkshuisvesting.

3.3 Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties.

De activiteiten op het gebied van onderzoek en monitoring leggen een stevige basis voor het opstellen en uitvoeren van het beleid. Er wordt voortdurend geïnvesteerd in het gebruiken van nieuwe databronnen en verbeteren van de datakwaliteit. Voor wat betreft bedrijventerreinen is de overgang naar het verzamelen van gegevens op perceelniveau dit jaar een belangrijke stap geweest. De gegevens worden actief gebruikt bij het maken van de nieuwe regionale afspraken over de programmering van bedrijventerreinen. Aandachtspunt daarbij is om goed te blijven aansluiten op de kwalitatieve afspraken en daarbij in te kunnen spelen op de verschillen tussen de regio's.

Vanwege de kansen die gezien worden voor herstructurering zullen we onderzoeken welke ruimte op de Brabantse bedrijventerreinen beter benut kan worden (onder andere intensivering op kavels, in hoogte, en onbenutte milieuruimte, onbenutte kaderuimte). Op basis van de inzichten zullen we, in samenwerking met de gemeenten, bekijken welk instrumentarium ingezet kan worden om de Brabantse bedrijventerreinen beter te gaan benutten.

Voor de monitoring van de Grote Oogst aanpak is de projectmonitoring aangepast zodat deze minder werk oplevert voor de terreinen, maar wel meer inzicht geeft in de voortgang. Daarnaast zijn nieuwe bronnen gevonden voor de toestandsmonitoring, onder andere voor klimaatadaptatie en circulaire economie. Daarbij wordt nog gezocht naar de juiste manier van presenteren die recht doet aan de inspanningen op de terreinen.

Alle regio's zijn aan de slag geweest om op basis van de provinciale prognoses van de ruimtebehoefte van bedrijventerreinen en regionale ruimtelijk-economische visies, de programmeringsopgave voor bedrijventerreinen (kwantitatief én kwalitatief (werkmilieus)) te duiden. De verwachting is dat hierover in 2025 met alle regio's bedrijventerreinenafspraken gemaakt worden.

De provincie heeft de regio's gevraagd te programmeren op minimaal het laag scenario van de prognose. Hoewel er straks regionale afspraken liggen met de intentie om de gezamenlijk vastgestelde opgave te accommoderen/ontwikkelen, zullen de regio's nog concreet aan de slag moeten met de programmering van locaties (kwantitatief en kwalitatief) om te voorzien in de geprognosticeerde behoefte. Dit is een belangrijke opgave voor 2026. Wellicht dat een regionale planMER hierbij als instrument behulpzaam kan zijn bij deze zoektocht of zelfs nodig is.

Op 8 mei heeft BrabantAdvies het door GS gevraagde advies over '[regionale meerwaarde grootschalige logistiek](#)' aangeboden. Dit naar aanleiding van een motie van Provinciale Staten ([M18-2023 Draagkracht van Brabant voor grootschalige logistiek](#)). In de [Statenmededeling over het advies](#) is aangegeven hoe GS zullen omgaan met de aanbevelingen, onder andere in het op te stellen Ruimtelijk-Economisch Handelingsperspectief.

Op bedrijventerreinen liggen grote opgaven én kansen voor de energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie. De provincie zet daarom in op een versnelling van de verduurzaming en vergroening van bedrijventerreinen. Met de aanpak Grote Oogst zet de provincie in op het aanjagen van (nieuwe) initiatieven op 12 bedrijventerreinen rondom verduurzaming en het verbeteren van de organisatiegraad.

In deze bestuursperiode is gestart met de uitvoering van de Plannen van Aanpak die opgesteld zijn door de gemeenten, bedrijfsleven en provincie. Er is veel draagvlak voor de aanpak. We zien dat de aantallen projecten goed zijn verdeeld over de 3 prioritaire thema's Energie, Klimaatadaptatie en Circulaire Economie. Daarnaast ligt de nadruk op collectieve projecten, dat een noodzaak tot samenwerking betekent. Iets wat nadrukkelijk beoogd wordt met de aanpak Grote Oogst. Ongeveer de helft van de projecten is afgerond, in uitvoering of ten minste in voorbereiding. Het is nu zaak om van 'zaaien' naar 'oogsten' te komen. Hiertoe ondersteunen we de 12 terreinen financieel met de Bijdrageregeling Icoonaanpak Grote Oogst, en leggen we slimme verbindingen met kansrijke (financiële) regelingen en andere programma's, zoals SPUK Bedrijfsmatig Vastgoed en Werklandschappen van de Toekomst, pilot Toekomstbestendige bedrijventerreinen en het Stimuleringsprogramma Energyhubs. Netcongestie en stikstof zijn belangrijke afbreukrisico's op de voortgang op de projecten en om bedrijven aangehaakt te houden. In het restant van de bestuursperiode zal het aantal Grote Oogsterreinen uitgebreid worden van 12 naar 18.

Via het kennisprogramma Grote Oogst willen we op de opgedane ervaringen breder delen om ook de verduurzaming op andere bedrijventerreinen te stimuleren. Zie ook [Statenmededeling Voortgang aanpak Grote Oogst \(juni 2025\)](#).

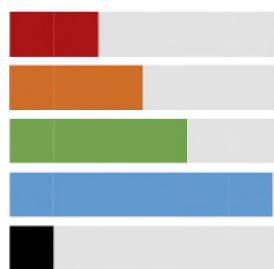
Voor nieuwe ontwikkelingen, maar ook ontwikkelingen waar de provincie al een rol speelt biedt het Uitvoeringsperspectief Verstedelijking houvast voor onderbouwde keuzes om een provinciale (vervolg)rol te bepalen. De komende periode spelen dergelijke vraagstukken bij Eindhoven Airport District, Brainport-Oost en Automotive Campus Helmond.

4 Uitvoering Wonen en Werken in beeld

In dit hoofdstuk wordt per actielijn de voortgang aangegeven. Hierbij is aangesloten bij de opzet uit het hoofdstuk 'KPI'S, inzet, middelen en communicatie' van de Uitvoeringsagenda Wonen en Werken. De resultaten, zoals geformuleerd in de uitvoeringsagenda, zijn weergegeven in de tabellen en voorzien van een voortgangskleur. De bijbehorende acties zijn, indien relevant, toegelicht.

Weergave van de voortgang

Om een beeld te geven van de voortgang van de resultaten en acties uit de uitvoeringsagenda, is er een kleur toegekend aan de stand van zaken over de voortgang. Hierbij is gebruik gemaakt van de volgende kleurcodering

Rood: opstart van deze aanpak loopt achter op de planning

Oranje: de aanpak is weliswaar gestart, maar voortgang stagneert*

Groen: de voortgang is volgens planning

Blauw: de gehele aanpak is succesvol afgerond

Zwart: de aanpak is achterhaald, gestopt, vervangen door etc.

** Dit betekent dat het plan of project niet volgens de verwachte planning loopt. Hier kunnen diverse interne en/of externe factoren aan ten grondslag liggen. In de toelichting is dat geduid voor de resultaten waar dit op van toepassing is.*

Begrotingsindicatoren

In de begroting zijn indicatoren opgenomen over de voortgang van het beleid. Deze indicatoren zijn ook in voorliggend document opgenomen, om een compleet beeld te geven over de stand van zaken van het programma Wonen en Werken.

Toelichting op de voortgang

Per spoor is er een overkoepelende toelichting op de voortgang gegeven, zowel een algemene toelichting als, waar nodig, een specifieke toelichting op de aanpak of actie.

4.1 Actielijn 1: Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken

In deze actielijn wordt er gewerkt aan het doorontwikkelen van het integraal en gebiedsgericht samenwerken met partners aan stedelijke (transformatie)gebieden, gericht op het verbeteren van de omgevingskwaliteit en het toekomstbestendig maken van het stedelijk netwerk.

Spoor 1 – Richting geven aan een toekomstbestendig stedelijk netwerk

Resultaten	Voortgang
1. Uitvoering NOVEX Stedelijk Brabant	
2. Organiseren van periodiek strategisch overleg per regio.	
3. Toepassen stelregels beleidskader Leefomgeving en de ontwikkelprincipes NOVEX Stedelijk Brabant in lokale plannen.	

Overkoepelende toelichting uit actielijn 1, spoor 1.

Als provincie en regio's werken we samen en koppelen opgaven aan elkaar. Samen met de gemeenten en overige partners wordt gewerkt aan de realisatie van de Uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant. Voor de middellange termijn opgaven hebben de samenwerkende partijen een Brabantbrede werkagenda opgesteld. Daarnaast wordt er voor elke stedelijke regio gewerkt met uitvoeringsagenda's en afspraken op het schaalniveau van de regio's.

De vier regio's hebben elk een eigen werkwijze en organisatievorm. In elke regio worden er periodiek voldoende strategische overleggen georganiseerd om de samenhang met andere opgaven integraal te bespreken, gericht op richtinggevende adviezen of het maken van keuzes op het juiste schaalniveau.

Het diep, breed en rond kijken naar initiatieven, zoals beschreven in het beleidskader leefomgeving is inmiddels geïntegreerd in de dagelijkse werkzaamheden. De ontwikkelprincipes van NOVEX Stedelijk Brabant zijn nog relatief nieuw en vereisen nog een nadere verinnerlijking.

Spoor 2 – Beweging stimuleren door kennis, monitoring en onderzoek

Resultaten	Voortgang
4. Geactualiseerde Leegstandsmonitor gereed in 2024	
5. Kwalitatieve monitor ontwikkeling stedelijk netwerk, start 2024.	
6. Kwalitatieve evaluatie doorontwikkeling integraal en gebiedsgericht werken stedelijke transformatiegebieden en gebiedsontwikkelingen, start 2025.	
7. Inzicht in meervoudig ruimtegebruik en beter benutten ruimte.	
8. Datavisie Wonen, Werken & Leefomgeving.	
9. Onderzoek nieuw stedelijk concept	
10. Voortzetting bestuurlijk netwerk Ruimte & Platteland.	
11. Kennisontwikkeling en -deling Omgevingswet.	

Overkoepelende toelichting uit actielijn 1, spoor 2.

De leegstandsmonitor wordt op dit moment geactualiseerd in de vorm van een webviewer. Er is gekozen voor een nieuwe opzet van de viewer zodat deze makkelijker geactualiseerd kan worden, maar dit vroeg meer tijd en capaciteit dan verwacht.

Door inzet van data en monitoring willen we de ontwikkeling van het stedelijk netwerk van Noord-Brabant in kaart brengen. We zijn momenteel bezig met het verkennen van de databronnen, onder andere [RUDIFUN](#), [Gebiedspaspoort](#) en [Beter Benutten](#). Daarnaast werken we aan de ontwikkeling van een integrale monitor omgevingskwaliteit die we integreren in de vernieuwde [Staat van Brabant](#). Integrale afstemming en het zorgvuldig afstemmen van de databronnen vragen de nodige tijd en aandacht.

Het onderzoek naar een nieuw stedelijk concept is afgerond. Tijdens de informerende themabijeenkomst voor Provinciale Staten op 7 februari 2025 zijn de uitkomsten van de [Design Challenge "Meer woningen voor een beter Brabant!"](#) gepresenteerd.

Vanuit de provincie Noord-Brabant worden de bijeenkomsten van het Bestuurlijk Netwerk Ruimte en Platteland georganiseerd. De locatie en agenda wordt opgepakt met een "gast-gemeente". Alhoewel de voorbereiding goed gaat laat de deelname van gemeenten, als gevolg van diverse omstandigheden, soms te wensen over. Het Bestuurlijk Netwerk Ruimte en Platteland komt in september 2025 weer bij elkaar. Naast het mogelijk maken van het informele contact wordt aandacht besteed aan de wijzigingen van de beleidsregel Omgevingsrecht (hoofdstuk 7 Ruimte: maatwerk omgevingskwaliteit).

De capaciteitsbezetting van gemeenten in het ruimtelijk domein blijft een belangrijk aandachtspunt bij het ruimtelijk-planologisch borgen en vormgeven van nieuwe initiatieven. Samen met gemeenten is daarom het ontwikkeltraject Ruimte voor Groei opgezet. Ruimte voor Groei werft en leidt zij-instromers op binnen het mooie en uitdagende vakgebied ruimtelijke ontwikkeling. Deelnemers aan het traject komen direct in dienst bij een gemeente of provincie. Naast dat ze vanaf dag één aan de slag gaan, volgen ze een op maat gemaakt opleidingsprogramma dat aansluit op de ruimtelijke praktijk. Afgelopen periode is de tweede fase van dit project gestart. In de eerste fase zijn 31 zij-instromers ingestroomd bij 26 verschillende organisaties. In de huidige, tweede fase is dit aantal 23 zij-instromers binnen 21 verschillende organisaties.

Vanuit de provincie Noord-Brabant wordt de kennisontwikkeling en -deling Omgevingswet via meerdere sporen vormgegeven. Genoemd kunnen worden de planteamoverleggen, omgevingstafels, het project SPRONG en informatie- en themabijeenkomsten. Dit neemt niet weg dat de instrumenten en de technisch inhoudelijke vormgeving daarvan nog steeds complex en in ontwikkeling is.

Begin 2025 is, samen met de gemeenten, gestart met het project SPRONG. SPRONG is een leerwerktraject waarin professionals en managers van Noord-Brabantse gemeenten gezamenlijk werken aan het opstellen van bouwstenen voor hun omgevingsplan. Het project is gestart met deelnemers van 19 gemeenten die aan de slag zijn gegaan met het opstellen van bouwregels. Na de succesvolle eerste fase is besloten om het project te continueren door het organiseren van 3 volgende fases gericht op de thema's Milieu, Verordeningen en Gebruik. Voor het vervolg hebben zich 5 extra gemeenten aangemeld zodat het totaal aantal deelnemende gemeenten nu op 24 staat. De belangstelling onder gemeenten blijft toenemen.

Spoor 3 – Integraal (samen-)werken in gebiedsontwikkelingen in steden

Resultaten	Voortgang
12. (Bijdrage aan) integrale stedelijke gebiedsontwikkelingen binnen de 12 grootste steden.	
13. Regionale dorpenstrategieën.	
14. Kennisprogramma gebiedstransformaties en gebiedsgericht werken.	
15. Ondersteunen van gemeenten bij gebiedsontwikkeling en woningbouwinitiatieven.	
16. Provinciebrede organisatiestructuur gebiedsgericht werken.	
17. Verkenning doorontwikkeling Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR).	
18. Handelingsperspectief bij gebieds- en campusontwikkeling.	

Overkoepelende toelichting uit actielijn 1, spoor 3.

In de 12 grootste steden (of gemeenten) draagt de provincie bij aan de realisatie van woningbouw in samenhang met de opgaven rondom klimaat, natuur, water en bodem, energie, circulariteit, mobiliteit, economie en sociale cohesie. Het betreft complexe stedelijke gebiedsontwikkelingen waarvan voldoende groen en blauw vanzelfsprekende onderdelen zijn. Dit vraagt om een integrale benadering die alle uitdagingen van een gebied in samenhang bekijkt. Op basis van een intentieovereenkomst, samenwerkingsagenda of samenwerkingsovereenkomst werken we met gemeenten aan plannen en/of projecten (zie [infographic Stedelijke Gebiedsontwikkeling: inzicht, en overzicht, mei 2025 \(pdf, 835 kB\)](#)).

Het [kennisprogramma Stedelijke Gebiedsontwikkeling](#) borgt en versterkt de kennis en ervaring over gebiedsontwikkeling binnen de provincie en Brabant. Het netwerk bestaat uit provincieambtenaren, gemeenteambtenaren en bestuurders die zich dagelijks met gebiedstransformaties bezighouden. Periodiek worden er verdiepende sessie en webinars georganiseerd.

Verschillende thema's en onderwerpen worden behandeld waarbij de praktische toepasbaarheid het uitgangspunt is. Een voorbeeld van een thema is Biobased Bouwen. Dit naar o.a. naar aanleiding van de [Motie M50-2025 Stimuleren vraag naar biobased bouwmaterialen](#). Hiervoor is op 17 juni 2025 een lunchwebinar georganiseerd en 10 september 2025 een verdiepende sessie in Eindhoven.

We leven in een tijd waarin de uitdagingen complex, omvangrijk en urgent zijn. We willen meer woningen, sterke natuur, goed en betrouwbaar openbaar vervoer, de overgang naar duurzame energiebronnen mogelijk maken, boeren een duurzaam perspectief geven en onze economie stimuleren. Allemaal belangrijke plannen om Brabant mooier te maken. Maar niet alles kan overal en tegelijk; we stuiten op de grenzen van onze leefomgeving.

Gebiedsgericht en integraal werken is in september 2024 benoemd als een majeure programma overstijgende opgave. Het project omvat de professionalisering van de provinciale organisatie voor opleiding en werkafspraken, eigenaarschap en cultuurverandering. Het opzetten van een provinciebrede organisatiestructuur voor gebiedsgericht werken kost tijd en vraagt de nodige aandacht in onze organisatiestructuur.

4.2 Actielijn 2: Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen

De provincie zet zich ervoor in dat er steeds voldoende woningbouwplannen zijn (voor het benodigde bouwtempo), op de goede plekken (ter versterking van de omgevingskwaliteit van steden en dorpen) en aansluitend op de verander(en)de kwalitatieve vraag (een gevarieerd en bij de behoefte passend aanbod).

Spoor 1 – Samenwerking

Resultaten	Voortgang
19. (Herijkte/verrijkte) bestuurlijke afspraken rijk/provincie	
20. (Herijkte/verrijkte) regionale woondeals.	
21. Regionale werkstructuur voor regionale woningbouwopgaven.	
22. Regionale afspraken realiseren woningbouwopgaven.	
23. Uitvoeringsagenda regionale woondeals per (sub)regio.	
24. Bijdragen aan uitvoering regionale woondeals.	
25. Regionale versnellingstafels (opzet en deelname).	
26. Integrale regionale woonzorgvisies en/of regionaal afgestemde lokale woonzorgvisies, inclusief plannings- en programmeringsafspraken.	
27. Gegevens over aandachtsgroepen per regio.	
28. Werkwijze provinciale rol in regionale proces woningbouwafspraken.	
29. Minimum-variant regionale woningbouwafspraken inclusief eventuele borging	

Overkoepelende toelichting uit actielijn 2, spoor 1.

Veel van de groene acties in deze actielijn zijn doorlopend of periodiek, waardoor deze pas in het laatste jaar van de uitvoeringsagenda op voltooid komen te staan.

In de vier woningdealregio's werken diverse werkgroepen aan de uitvoering van de afspraken uit de regionale woondeals. Zo wordt er onder anderen in de regio's gewerkt aan integrale woonzorganalyses om de opgaven per regio in beeld te brengen. Dit wordt vervolgens verder uitgewerkt in regionale woonzorgvisies. Het tempo en de scope van de trajecten loopt in de vier regio's (nog) niet gelijk op. De eerstkomende jaren gaat het vooral om het maken van regionale afspraken (fair-share-verdeling van de opgaven rond wonen en zorg) en het opstellen van de Volkshuisvestingsprogramma's (lokaal en provinciaal) in voorbereiding op en ter implementatie van de Wet Versterking regie op de volkshuisvesting.

Er is een provinciale lijn vastgesteld die richting geeft aan de actualisatie van de inhoudelijke afspraken in de Regionale Woondeals. Daarnaast wordt gewerkt aan het opstellen van een minimumvariant waaraan de regionale woningbouwafspraken moeten voldoen.

De regionale versnellingstafels zijn in alle vier de regio's ingericht en functioneren. De provincie zit aan alle vier de versnellingstafels als deelnemer. Iedere versnellingstafel heeft een eigen structuur passend bij de regionale opgaven en context.

Spoor 2 – Onderzoek en monitoring

Resultaten	Voortgang
30. Provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose.	
31. Kwartaalbeeld Woningmarkt Noord-Brabant en Monitor bevolking en wonen.	
32. Voortgangsrapportage Wonen met een doorkijk per regio.	
33. Uitbreiding van monitoring met kwalitatieve onderwerpen en woningbouwrealisatie uit regionale woondeals.	
34. (Input voor) Landelijke monitor voortgang woningbouw.	
35. Bovenlokale, regionale en provinciale kennisbijeenkomsten.	
36. Handreiking kwalitatief herprogrammeren.	
37. Bijeenkomsten bouwplatform Brabant.	

Overkoepelende toelichting uit actielijn 2, spoor 2.

Veel van de groene acties in deze actielijn zijn doorlopend of periodiek, waardoor deze pas in het laatste jaar van de uitvoeringsagenda op voltooid komen te staan.

Ieder kwartaal worden het '[Kwartaalbeeld Woningbouw Noord-Brabant](#)' en de '[Monitor Bevolking en Wonen](#)' geactualiseerd. De provinciale [bevolkings- en woningbehoefteprognose](#) wordt iedere drie jaar geactualiseerd, de eerstvolgende staat in 2026 gepland. We werken aan diverse trajecten van kennisontwikkeling en kennisdeling, waaronder de in 2024 gepubliceerde '[Handreiking kwalitatief \(her\)programmeren](#)' en de daaropvolgende 'roadshow' langs de gemeenten met toelichting en uitleg.

Daarnaast organiseren we jaarlijks een '[Dag van het Wonen](#)' om samen met partners uit het werkveld relevante kennis te delen en thema's te agenderen. In 2025 staat deze dag in het teken van 'AI in de woningbouw' en vindt plaats op 23 oktober 2025. Ook organiseren we vier keer per jaar het [Bouwplatform Brabant](#), waar tal van bouw- en ontwikkelende partijen, woningcorporaties, overheden en financiële en kennisinstellingen samen in optrekken, zodat we beter in staat zijn in te spelen op actuele ontwikkelingen en nieuwe uitdagingen in het 'bouwen en wonen'. Er worden ook inspirerende voorbeelden gedeeld van innovatie en versnelling.

Spoor 3 – Bouwen en Wonen

Resultaten	Voortgang
38.Voldoende (hard) planaanbod voor woningbouw korte termijn, en flexibiliteit middellange termijn.	
39.Doorwerking provinciale doelen en regionale afspraken in plannen voor woningbouw.	
40.Stimuleren van conceptuele, fabrieksmatige woningbouw.	
41.Jaarlijkse inbreidingsscan door gemeenten.	
42.Tweede tranche regeling 'Flexpool Versnelling Woningbouw'.	
43.Regionale afspraken woningbouwplanning en -programming inclusief betaalbaarheidsdoelstelling.	
44.Bestuurlijk overleg tussen woningbouwcorporaties en provincie.	
45.Plan van aanpak 'Brabantse aanpak op het (beter) benutten bestaande voorraad'.	
46.Regionale plannings- en programmeringsafspraken nieuwe, flexibele en tijdelijke woonvormen.	
47.Verzelfstandiging van Brabants Netwerk Wonen-Zorg-Welzijn.	
48.Implementatie van adviezen voor flexwonen	
49.Passende huisvesting internationale werknemers.	
50.Mede vormgegeven initiatieven 'De Derde Bouwstroom' en 'Het Juiste Thuis'.	
51.Uitvoering subsidieregeling 'Collectieve wooninitiatieven en sociale ondernemingen'.	
52.Onderzoek naar ontwikkeling en inzet van een woonzorgvastgoedfonds.	
53.Provinciale rol verduurzaming woningbouw.	
54.a. Plan van aanpak verduurzaming woningbouw.	
b. Acties, gericht op het (verder) versterken van conceptuele en circulaire woningbouw	

Overkoepelende toelichting uit actielijn 2, spoor 3.

Er is een interne verkenning uitgevoerd naar de rolneming van de provincie met betrekking tot de verduurzaming van de woningbouw. Uit deze verkenning is gebleken dat de rol vanuit wonen een smalle opdracht oplevert, die geen nut en noodzaak biedt tot een plan van aanpak. We zetten daarom vooral in op het benutten van kansen die zich voordoen, hoofdzakelijk op lokaal en regionaal schaalniveau. Vanuit de Woontop-afspraken (december 2024) komen er beperkingen op strengere duurzaamheidsambities door lagere overheden en wordt hoofdzakelijk ingezet op de 'City Deal Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling', die vanuit de ontwikkelkant komt (bij ons voornamelijk vanuit Stedelijke Gebiedsontwikkeling en Circulaire economie), en verduurzaming van de gebouwde omgeving die met name bij lagere overheden is belegd. Het plan van aanpak en vervolg staan daarom zwart weergegeven.

Langs verschillende lijnen wordt ertoe bijgedragen om woningbouwplannen versneld uitvoeringsgereed te krijgen. De tweede tranche van de 'Flexpool Versnelling Woningbouw' is volledig uitgeput en een [derde tranche](#) is inmiddels opengesteld. Er is een [Brabants model anterieure overeenkomst kostenverhaal](#) ontwikkeld en gepubliceerd en er zijn diverse activiteiten opgestart gericht op regionale bouwstromen om de industriële en conceptuele woningbouw te stimuleren.

Naar aanleiding van motie [M89a-2024 Maximaal kansen benutten bestaande voorraad](#) is een "[Beter benutten scan](#)" uit gevoerd. Hiermee is een Brabantbreed beeld verkregen van de potentie van de bestaande voorraad aan gebouwen en woningen in het bestaand stedelijk gebied voor de woningbouwopgaven. In het begin van dit jaar is de [stand van zaken](#) naar aanleiding van deze motie en de publicatie van dit rapport gedeeld. Om tot een goede inzet en rolneming van de provincie te komen, wordt met alle betrokkenen toegewerkt naar een plan van aanpak. Deze wordt in het najaar van 2025 verwacht.

Er wordt gewerkt aan het beter benutten van de potentie via tal van lijnen, waaronder de dorpenstrategie. In 2025 worden nieuwe acties uitgezet om bouwende partijen, woningcorporaties en gemeenten te stimuleren (meer) met de bestaande gebouwen aan de slag te gaan. In 2025 is ook de subsidie voor collectieve woonvormen en sociale ondernemingen opnieuw opengesteld. Daarnaast is dit jaar het thema voor de Brabantse Stijlprijs: 'Slimmer en sneller bouwen, fijn wonen', waarmee gerealiseerde projecten met industriële woningbouw onder de aandacht worden gebracht.

In de periode 2018-2022 heeft de provincie de actieve 'Brabantse Aanpak Arbeidsmigranten' gehad; zowel vanuit huisvesting, economie als sociale domein. De provincie had daarbij een activerende, stimulerende, faciliterende en trekkende rol. Na deze periode is dit weer onder de reguliere taken en werkzaamheden gevoegd maar er moet nog worden gezien waar en door wie dit wordt opgepakt.

4.3 Actielijn 3: Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties.

Via deze actielijn zet de provincie zich in voor duurzame en toekomstbestendige werklocaties in Brabant, die bijdragen aan een toekomstbestendige economie voor Brabant.

Spoor 1 – Onderzoek en monitoring

Resultaten	Voortgang
55. Prognoses ruimtebehoefte bedrijventerreinen en kantoren in 2026.	
56. Jaarlijkse monitor bedrijventerreinen	
57. Actuele cijfers grootschalige vestigingen als onderdeel van de jaarlijkse monitor bedrijventerreinen	
58. Monitor verduurzaming bedrijventerreinen	
59. Jaarlijks dashboard Retail.	
60. Dataverzameling werkgelegenheid en landelijke database bedrijventerreinen.	

Overkoepelende toelichting uit actielijn 3, spoor 1.

De laatste versie van het [magazine Feiten en cijfers Brabantse bedrijventerreinen](#) (monitor bedrijventerreinen) is in oktober 2024 uitgebracht. Provinciale Staten zijn hierover geïnformeerd in deze [Statenmededeling](#). Hierin is voor het eerst ook een hoofdstuk opgenomen over grootschalige vestigingen in Brabant, waarbij specifiek is ingegaan op grootschalige logistiek. Voor de monitor bedrijventerreinen 2025 (Q3) zijn de aanbodgegevens op een andere wijze verzameld, waarbij de gegevens op perceelniveau beschikbaar komen (in plaats van op terreinniveau). Dit geeft de provincie meer inzicht in de ontwikkelingen op bedrijventerreinen en wordt door gemeenten als een prettige manier ervaren om de gegevens door te geven.

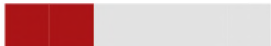
Voor Grote Oogst (zie spoor 3 van actielijn 3) is voor de tweede keer een meting uitgevoerd van de voortgang van projecten op de Grote Oogsterreinen. Deze gegevens zijn gebruikt voor de [Statenmededeling Stand van zaken aanpak Grote Oogst 2024](#) en zijn voor de terreinen toegankelijk via een dashboard. In de afgelopen periode is gewerkt aan een herijking van de projectoverzichten en is de voortgang daarvan uitgevraagd. Dit zal leiden tot een aanpassing van het dashboard. Voor de toestandsmonitor zijn nieuwe databronnen beschikbaar gekomen voor de thema's klimaatadaptatie en circulaire economie. Als deze gegevens in het provinciale dataplatform verwerkt zijn, zal ook het dashboard van de toestandsmonitor gepubliceerd worden.

Er is gestart met de voorbereidingen van de aanbesteding voor het opstellen van nieuwe prognoses ruimtebehoefte bedrijventerreinen en kantoren 2026. Regio's en gemeenten worden al in deze fase betrokken voor breed draagvlak voor de nieuwe prognoses. Volgens planning zal de aanbesteding starten na de zomer (Q3) 2025. Gunning van de opdracht is voorzien in Q4 2025. Aandachtspunt voor de planning van de nieuwe prognoses is het tijdig beschikbaar komen van nieuwe werkgelegenheidsramingen van het Ministerie van EZ.

Voor het monitoren van de ontwikkelingen op het gebied van detailhandel en retail is een concept dashboard ontwikkeld. Door andere prioriteiten is dit dashboard in 2024 nog niet definitief gemaakt en gepubliceerd. Er wordt in 2025 wel aan gewerkt om het dashboard publiceren en daarna jaarlijks te updaten.

Binnen het Interprovinciaal Overleg (IPO) wordt samengewerkt voor de dataverzameling op het gebied van bedrijventerreinen (IBIS – Integraal Bedrijventerreinen Informatiesysteem) en werkgelegenheid (LISA – Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen). Voor IBIS wordt door BIJ12 een nieuw systeem ontwikkeld om de gegevens van de provincies samen te voegen tot een landelijke dataset. Deze ontwikkeling heeft vertraging opgelopen en er wordt gekeken naar de organisatorische oplossingen daarvoor. Wij acteren hierop, maar zijn daarbij erg afhankelijk van de prioritering bij IPO en BIJ12. Voor de verzameling van LISA gegevens is door BIJ12 opdracht verleend voor de uitvoering van de werkgelegenheidsenquête in 2025. Er wordt nu gewerkt aan een aanbesteding voor deze enquête voor 2026 en verder.

Spoor 2 – Samenwerking met regio, provincies en rijk

Resultaten	Voortgang
61. Ruimtelijk-economische verkenning en ruimtelijk-economisch handelingsperspectief in 2024.	
62. In 2024-2025 zijn in iedere regio nieuwe zoekgebieden voor grootschalige werklocaties in beeld als opmaat voor de regionale programmeringsafspraken bedrijventerreinen werklocaties.	
63. Regionale bedrijventerreinafspraken.	
64. Ondersteunen en begeleiden van bedrijven met huisvestingsvraagstukken.	
65. Verbreding en versterking van de interprovinciale samenwerking met provincies, rijk en gemeenten.	
66. Doorontwikkeling selectief clusteringsbeleid grootschalige logistiek.	
67. Geen provinciale rol meer in detailhandelsafspraken en herijkte scope Provinciale Adviescommissie retail en transformatie.	
68. Naleving afspraken en provinciaal beleid.	

Overkoepelende toelichting uit actielijn 3, spoor 2.

Om uitvoering te geven aan [motie M18-2023](#) is BrabantAdvies gevraagd een advies uit te brengen over de toepassing van regionale meerwaarde. Dit [advies](#) is via een [Statenmededeling](#) aangeboden aan Provinciale Staten. In deze Statenmededeling is aangegeven dat een periodieke herziening van het werkingsgebied 'Beperking grootschalige logistiek', cf. [motie M77-2025](#), wordt opgepakt nadat nieuwe prognoses bedrijventerreinen zijn opgesteld.

De aanbevelingen uit het advies van BrabantAdvies raken inhoudelijk aan diverse belangrijke onderwerpen van het ruimtelijk-economisch handelingsperspectief, die wij hierin willen verwerken. Ook is voorgesteld om een themabijeenkomst te organiseren over het advies van Brabant Advies. De input uit deze themabijeenkomst wordt ook meegenomen in het definitief maken van het ruimtelijk-economisch handelingsperspectief.

In alle regio's zijn regionale bedrijventerreinafspraken gemaakt over de opgaven ten aanzien van bedrijventerreinen. Alle regionale afspraken vragen op onderdelen nog om een verdere kwalitatieve en kwantitatieve uitwerking, gelet op onze inzet zoals geformuleerd in de Uitvoeringsagenda Wonen & Werken op basis van de brief die naar gemeenten is gestuurd naar aanleiding van de prognose bedrijventerreinen uit 2022. Onderdeel daarvan is in ieder geval het bepalen van zoekgebieden/locaties voor grootschalige werklocaties. Buiten de regio Zuidoost-Brabant is hier nog geen begin mee gemaakt.

Het ondersteunen en begeleiden van bedrijven bij huisvestigingsvraagstukken vindt plaats in zogenaamde loketten in de regio of via ambtelijke afstemming tussen gemeenten en de provincie bij individuele vragen. Door ontwikkelingen in de markt, met name het beperkte aanbod van nieuwe bedrijfskavels, zijn een aantal (sub)regio's bezig zich te beraden op de positionering en werkwijze van deze loketten.

De provinciale rol bij de detailhandelsafspraken is afgebouwd door tijdens de ontwikkeldagen formeel aan te geven dat de provincie dit als een regionale aangelegenheid ziet. Het maken van detailhandelsafspraken is nu een rol van de gemeenten in de regio's zelf. Wel blijft de provincie beoordelen of plannen voor detailhandel passen binnen de regels uit de Omgevingsverordening.

Spoor 3 – Verduurzaming bedrijventerreinen

Resultaten	Voortgang
69. Uitvoering gegeven aan de plannen van aanpak Grote Oogst tot eind 2026.	
70. Versterking en verdieping van de Grote Oogst aanpak.	
71. Evaluatie Grote Oogst Aanpak gedurende de bestuursperiode.	
72. Kennisdeling verduurzamen bedrijventerreinen.	

Overkoepelende toelichting uit actielijn 3, spoor 3.

Op 12 bedrijventerreinen wordt gewerkt aan verduurzaming door uitvoering te geven aan de plannen van aanpak. De uitvoering zelf wordt gedaan door de terreinen en gemeenten. Daarbij is er actieve betrokkenheid vanuit de accounthouders van de provincie. Met grote bereidheid en enthousiasme wordt gewerkt de uitvoering van de pva's, maar we zien dat ontwikkelingen op het gebied van netcongestie en stikstof in hoge mate van invloed zijn op mogelijke oplossingsrichtingen in projecten. Hierdoor zien we vertraging ontstaan bij sommige projecten en daarnaast vraagt het om veel flexibiliteit bij onze partners en onszelf.

Concrete projecten met een substantiële impact op de verduurzaming, krijgen via de Bijdrageregeling Icoonaanpak Grote Oogst een extra stimulans om tot uitvoering te komen.

Voor het realiseren van de duurzame transitie worden binnen de Grote Oogstaanpak verbindingen gelegd met andere programma's en regelingen. Voorbeelden daarvan zijn:

- de [SPUK regeling Bedrijfsmatig Vastgoed](#) waarmee op 104 terreinen de organisatiegraad verhoogd wordt om tot verduurzaming te komen;
- de [Green Deal Werklandschappen van de Toekomst Noord Brabant](#) dat is gericht op de transitie naar groene, klimaatadaptieve, gezondere werklandschappen en het mogelijk maken van een toekomstbestendige economie. Haven Waalwijk en De Hurk in Eindhoven (beide Grote Oogstterreinen) zijn door de selectiecommissie WvdT verkozen tot 'Ambassadeursterrein', Eindhoven Airport District is benoemd tot 'Living Lab' en andere terreinen kunnen meedoen via de zwermaanpak.
- Pilot toekomstbestendige bedrijventerreinen; (een) project(en) gericht op de verduurzaming het beter benutten van één Grote Oogst terrein.

De planning is om dit jaar de aanpak Grote Oogst uit te breiden met 6 nieuwe terreinen. De basis om tot de selectie van 6 nieuwe terreinen te komen ligt in een data-analyse van de kansen én de opgaven op de Brabantse bedrijventerreinen op het gebied van de prioritaire thema's Energie, Klimaatadaptatie en Circulaire Economie. Daarnaast zijn de huidige organisatiegraad en de mogelijkheid om inzet en middelen te bundelen vanuit de provincie meegenomen. Op basis van de conclusies van deze analyse zijn inmiddels de eerste verkennende gesprekken met de desbetreffende gemeenten gevoerd.

De kennis die met Grote Oogst wordt opgedaan wordt gedeeld via de eigen kanalen (LinkedIn, nieuwsbrief, website) van de provincie en het verzamelen en verspreiden van nieuws en activiteiten van de Grote Oogstpartners. In het najaar van 2025 wordt door de provincie een congres georganiseerd om de kennis meer actief zichtbaar te maken en te verspreiden naar andere terreinen.

Er is gestart met de voorbereidingen van de evaluatie zodat deze begin 2026 uitgevoerd kan worden.

Spoor 4 – Grootschalige gebiedsontwikkelingen en campusontwikkelingen

Resultaten	Voortgang
73.(Door)ontwikkeling van strategische werklocaties en campussen.	
74.Afwegingskader campussen	

Overkoepelende toelichting uit actielijn 3, spoor 4.

Het afwegingskader campussen maakt onderdeel uit van het bredere Uitvoeringsperspectief Verstedelijking dat op 10 juni 2025 is vastgesteld door Gedeputeerde Staten.

Op dit moment is de provincie actief betrokken bij de (ruimtelijke) ontwikkelingen op de werklocaties:

- Eindhoven Airport District, voor gebiedsontwikkeling en verduurzaming (SOK en subsidie);
- Watergebonden kavels in Tilburg, voor een verkenning van herstructurering(sfonds);
- Havenontwikkeling Werkendam, voor de integrale afweging van de uitbreiding. MIRT-onderzoek wordt geactualiseerd, waarbij de ook de Sectoragenda Maritieme Maakindustrie wordt betrokken;
- Brainport Industries Campus (BIC), voor de doorontwikkeling van BIC1 en 2 en de ontwikkeling van BIC-Noord inclusief de borging van het campusconcept;
- Automotive Campus, voor de opzet van een nieuwe publiek-private samenwerking;
- Sidestream Innovation Valley, voor de planvorming van een locatie voor de hoogwaardige verwerking van voedselreststromen in een innovatieve omgeving;
- Powerport regio Moerdijk, inbrengen van ruimtelijk-economische belangen via deelname aan de ontwerptafel met Rijk en regio. ;
- Brainport-Oost, voor de ontwikkeling van een nieuw regionaal bedrijventerrein;
- Agrofood Cluster Nieuw Prinsenland, voor het verkennen van een afronding van de bestuursovereenkomsten met de gemeenten Steenbergen en Halderberge en exploitatieovereenkomst met Cosun.

5 Financiën

De financiën van de Uitvoeringsagenda Wonen en Werken 2024-2027 zijn als volgt:

Beleidsonderdeel	2024 Realisatie	2025 Raming	2026 Raming	2027 Raming	Reserves	Totaal
Volkshuisvesting	4,33	7,64	2,89	0,89	2,40	18,15
Werklocaties	4,88	1,47	2,29	2,00	19,47	30,11
Stedelijke gebiedsontwikkeling	1,18	2,29	0,19	0,19	10,75	14,60
Totaal	10,39	11,40	5,38	3,06	32,62	62,86

Bedragen in mln.

Toelichting

Volkshuisvesting: van de totaal beschikbare middelen ad €18,15 mln. betreft het voor € 10,5 mln. inzet van Rijksmiddelen voor Versnelling woningbouw en realisatie regionale woondeals.

Werklocaties: van de totaal beschikbare middelen ad €30,11 mln. betreft het voor € 3,3 mln. inzet van Rijksmiddelen.

Stedelijke gebiedsontwikkeling:

Naast de beschikbare € 10,75 mln. in de reserve wordt, op basis van de PPN2026 beschikbaar gestelde middelen, in 2028/2029 aanvullend in totaal € 28 mln. gestort in de Reserve leefomgeving. N.B. Risicoafdekkingen voor bestaande projecten waarvoor besluitvorming reeds heeft plaatsgevonden zijn niet meegenomen in het overzicht. Deze middelen bevinden zich met name in de Risicoreserve/voorziening Ontwikkelbedrijf of in de Algemene Risicoreserve en zijn niet beschikbaar voor nieuwe prestaties/projecten/besluiten voortkomend uit de realisatie van de uitvoeringsagenda.

Capaciteit

Voor de realisatie van de uitvoeringsagenda Wonen en Werken 2024-2027 wordt jaarlijks circa 50 fte ingezet (inclusief inzet vanuit Ontwikkelbedrijf t.b.v. stedelijke gebiedsontwikkeling).

6 Aanpassingen uitvoeringsagenda

	Onderwerp uit UA	Te vervangen door / aanpassing	Impact op S&V	Korte toelichting
Actielijn 2: Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen (alle zijn nieuwe activiteiten ten opzichte van de uitvoeringsagenda)				
1	Nieuw	'Project Beethoven' en de woningbouwversnelling	Nee	Ondersteunen van de Metropoolregio Eindhoven bij de verdere uitwerking en uitvoering van de woningbouwafspraken vanuit het 'project Beethoven'.
2	Nieuw	Voorbereiding 'Wet Versterking regie op de volkshuisvesting'	Nee	Verkennen van de nieuwe, veranderende rol van de provincie onder de 'Wet regie' en het voorbereiden van een provinciaal volkshuisvestingsprogramma.
3	Nieuw	'Woningbouwopgave Noord-Brabant' - rapport Zuidelijke Rekenkamer (ZRK, maart 2025)	Nee	De aanbevelingen van de ZRK meenemen bij de verdere invulling, verduidelijking en versterking van de provinciale (regie)rol en inzet op het vlak van 'bouwen en wonen', in lijn ook met de 'Wet regie'.
4	Nieuw	Immunisatieportefeuille - kansen woningbouw	Nee	Onderzoeken of en op welke wijze vanuit de provinciale immunisatieportefeuille kan worden bijgedragen aan de versnelling van de woningbouw.
5	Nieuw	Efficiënt planproces	Nee	Organiseren van informatiebijeenkomsten en hackatons voor gemeenten, corporaties en marktpartijen, om via de werkwijze (o.a.

				parallel plannen en 100-dagen aanpak) bij te dragen aan het versnellen van de woningbouw.
6	Nieuw	Provinciaal grondbeleid Wonen	Nee	Uitvoeren van een verkenning naar de mogelijkheden om vanuit de provincie een meer actief grondbeleid te voeren ten behoeve van de woningbouw.
7	Nieuw	Rapportage 'kritische succesfactoren' (ksf's)	Nee	Opstellen van een provinciale rapportage – als bijdrage ook aan het nationale (IPO-)rapport – over de ksf's en de effecten hiervan op de woningbouw.
8	Nieuw	Woontop-afspraken (december 2024)	Nee	Bezien op welke wijze de Woontop-afspraken doorwerken in de provinciale en regionale afsprakenkaders
9	Nieuw	Brabant Bouwt (juni 2025)	Nee	Bijdragen aan een gezamenlijk Brabants voorstel voor versnelling van de woningbouw, als basis voor langjarige afspraken met het Rijk en om Brabant optimaal te positioneren voor de inzet van rijksmiddelen (publieke tekorten, investeringen in bereikbaarheid etc.).

Actielijn 3: Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties

9	Nieuw	Verkenning Herstructurering	Nee	Verkenning bevat scenario's voor provinciaal handelen. Afhankelijk van de keuze voor een scenario, worden consequenties in beeld gebracht.
10	Nieuw	Werklandschappen van de Toekomst/ SPUK Bedrijfsmatig Vastgoed/pilot toekomstbestendige bedrijventerreinen	Nee	

Gezondheidsindicator

11	Aanpassen gezondheidsindicator	Emissie van fijnstof (PM _{2,5}) van bedrijven op bedrijventerreinen in Noord-Brabant (referentiewaarde: <1,3 Kton, dalend tov 2015)	Ja	Zie paragraaf 6.1.
----	-----------------------------------	--	----	--------------------

6.1 Consequenties voor Burap/begroting

Voor het programma 02 Ruimte en Wonen wordt de gezondheidsindicator aangepast in de Begroting 2025 (via 2^e BURAP) en de Begroting 2026.

De huidige indicator bij doelstelling *Verbeteren omgevingskwaliteit* is:

‘In het programma Ruimte en Wonen zijn we onder andere actief met de verstedelijkingsopgaven en verduurzaming van de bedrijventerreinen. Hierin nemen we gezondheid bevorderende maatregelen zoals vergroening tegen hittestress. De activiteiten zijn verwerkt in het vast te stellen beleidskader leefomgeving.’

Deze indicator komt te vervallen. Met het project Grote Oogst wordt op een meer directe manier vanuit het programma Ruimte en Wonen bijgedragen aan de gezondheid van werknemers en omwonenden. Bekend is dat binnen milieu-invloeden fijnstof een belangrijke veroorzaker is van gezondheidsklachten

De nieuwe indicator komt bij doelstelling *Zorgdragen voor duurzame en toekomstbestendige werklocaties in Brabant* (dus niet meer bij doelstelling *Verbeteren omgevingskwaliteit*):

‘Emissie van fijnstof (PM_{2,5}) van bedrijven op bedrijventerreinen in Noord-Brabant (referentiewaarde: < 1,3 Kton, dalend t.o.v. 2015).’

Bijlage 1: Overzicht monitoring

Vanuit een steeds actueel beeld van ‘feiten, plannen en prognoses’ speelt de provincie een actieve rol op het vlak van ‘kennis en onderzoek’ en ‘reflectie en agendering’ voor tal van onderwerpen rond de Uitvoeringsagenda Wonen en Werken.

Hieronder een lijst van monitoring en relevante links per actielijn.

Integraal werken aan toekomstbestendige stedelijke netwerken

- [Infographic Stedelijke Gebiedsontwikkeling: inzicht, en overzicht](#)
- [Magazine Gebiedstransformaties](#)
- [Gebiedspaspoort](#)

Bouwen en wonen in sterke steden en vitale dorpen

- [Kwartaalbeeld Woningmarkt Noord-Brabant](#)
- [Monitor bevolking en wonen](#)
- [Bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2023](#)
- [WoonZorgWijzer](#)

Versnellen van de verduurzaming van bedrijventerreinen en een passend en toekomstbestendig aanbod van werklocaties.

- [Cover monitor bedrijventerreinen 2024 - Feiten en cijfers Brabantse bedrijventerreinen 2024](#)
- [Ruimtelijke ontwikkeling - Dataportaal Brabant - Provincie Noord-Brabant](#)
- [Grote Oogst](#)

Bijlage 2: Aanbevelingen Zuidelijke Rekenkamer rapport

Zie bijlage (excel bestand).

Provincie Noord-Brabant

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
www.brabant.nl